Pregledni naučni rad
UDK:343.82:343.3/.7
DOI:10.7251/ZND2601331V

OPERATIVNI RAD SLUŽBE OBEZBJEĐENJA NA SPREČAVANJU DJELOVANJA NEFORMALNIH KRIMINALNIH GRUPA U KAZNENO – POPRAVNIM USTANOVAMA

***Radenko Vujasin, MA*[135]**
Zamjenik Direktora Kazneno – popravnog zavoda Banja Luka

Apstrakt: *Zatvorski sistem je sistem ustanova u kojima se izvršava kazna zatvora i ustanovljen je zakonom. Taj sistem podrazumijeva sistem više tipova zatvorskih ustanova koji se dijele prema različitim kriterijima. U okviru svakog zatvora se provodi formalni sistem izvršenja kazne zatvora uređen pravnim propisima. Taj formalni sistem se zove sistem izvršenja kazne zatvora. Zatvorski sistem u užem smislu i formalni sistem izvršenja kazne zatvora zajedno čine zatvorski sistem jedne države. Nasuprot formalnom sistemu koji je društveno – pravno formulisan neformalni nema svoju pisanu formu, ali ima jasno određena nepisana pravila ponašanja koje osuđenici unutar kazneno - popravnih ustanova prihvataju i pridržavaju se. Neformalni sistem je specifična subkultura u zatvoreničkoj zajednici koja često narušava funkcionisanje formalnog sistema, zbog čega služba obezbjeđenja vrši neprikadan nadzor i kontrolu rizičnih osuđenika u cilju pravovremenog djelovanja i sprečavanja narušavanja propisanog kućnog reda ustanove. Takve operativne radnje zahtjevaju visok nivo stručnosti i profesionalizma. Upravo i cilj ovog rada jeste da ukažemo na značaj službe obezbjeđenja i njihovu ulogu u organizaciji i funkcionisanju kazneno – popravnih ustanova. U radu ćemo govoriti o načinu funkcionisanja neformalnog zatvorskog sistema, kao i načinu djelovanja službe obezbjeđenja na suzbijanju i sprečavanju nedozvoljenih radnji i aktivnosti unutar zatvora.*

Ključne riječi: *formalni i neformalni zatvorski sistem, operativne radnje, osuđeno lice, služba obezbjeđenja, kazneno – popravne ustanove, nasilje*

[135] radenkovujasin@gmail.com

Uvod

Funkcionisanje ustanova za izvršenje krivičnih sankcija u jednoj državi po pravilu je usklađeno sa ciljevima njene kaznene politike. Upravo je zavisnost organizacije i načina rada ustanova za izvršenje krivičnih sankcija od ciljeva kaznene politike dovela do toga da se zaokret od rehabilitacionih ka retributivnim teorijama svrhe kažnjavanja odrazi i na praksu izvršenja kazne lišenja slobode (Pavićević, Ilijić, Batričević, 2024:49).

Kada je riječ o funkcionisanju neformalnog zatvorskog sistema u velikim zatvorskim sistemima u svijetu uglavnom se govori o načinu funkcionisanja zatvorskih bandi i nasilju među njima, zbog rasne netrpeljivosti, ali i zbog borbe za teritoriju unutar ustanove i prodaje narkotika i drugih nedozvoljenih stvari. Način funkcionisanja bandi unutar zatvora je dosta sličan uličnim bandama van zatvora. Nasilje i sukobi između bandi zbog teritorije i prodaje droge su svakodnevnica među bandama, posebno u prenatrpanim zatvorima (Fong, Vogel i Buentello, 1992). Formiranje bandi u kontekstu zatvora uglavnom je bilo usmjereno na teorije zatvaranja. Kako je prvi put zamislio Clemmer (1950), zatvor se odnosi na indukciju proces kroz koji se zatvorenik asimilira i socijalizuje u postojeću zatvorsku kulturu. Najčešće su dominirala dva modela: prvi, model deprivacije što sugeriše da je supkultura zatvorenika autohtona u zatvoru; i drugi, model uvoza koji ga posmatra kao produžetak ulične kriminalne kulture koja se uvozi u zatvor. U novije vrijeme, politikolog Skarbek (2012, 2014) identifikuje opadajuću efikasnost modela uvoza i uskraćivanja usred sve složenijeg društva zatvorenika sistem koji uzima u obzir pojavu zatvorskih grupa. Pozicioniranje formiranja bandi u zatvorima kao „noviji“ fenomen, Skarbek (2012) tvrdi da je neuspjeh zatvorskog sistema nastao zbog povećane zatvorske populacije od kojih su mnogi bili prvi put i pretrpanost u zatvorskim objektima od 1970 -ih, dovelo je do sve veće potrebe zatvorenika za alternativnim oblicima upravljanja. To je postalo moguće formiranjem hijerarhijske zatvorske organizacije (tj. zatvorske bande) u koje se članovi regrutiraju iz same zatvorske populacije. Ove zatvorske bande potom stvaraju kredibilitet strateškom upotrebom nasilja radi zaštite svojih članova. Neformalni zatvorski sistem ima drugačiju strukturu i način funkcionisanje u zemljama bivše Jugoslavije, nego što je to slučaj u Americi, Rusiji, Engleskoj i drugim evropskim i azijskim zemljama. Za razliku od bandi o kojima smo prethodno govorili u kazneno – popravnim ustanovama na prostoru Bosne i Hercegovine neformalni zatvorski sistem ima sasvim drugačiju strukturu i način funkcionisanja.

Pojam i karakteristike neformalnog zatvorskog sistema

Neadekvatnost kazne (težina) i uslova izvršenja kazne (poniženje) imaju za posljedicu osjećanje socijalne odbačenosti, odustajanje od lične promjene i usvajanje etikete nepopravljivosti. Takvo stanje proizvodi negativna osjećanja kao što su ogorčenost i mržnja, ne samo prema zajednici u ustanovi za izvršenje krivičnih sankcija, već i prema široj društvenoj zajednici, njenim vrijednostima i pravilima (Liebling, Maruna, 2005:4). Sve to utiče da takva osuđena lica pronalaze pripadnost u neformalnom zatvorskom sistemu i izgrađivanju vlastitog sistema vrijednosti koji se temelji na principima zatvoreničkog kodeksa.

Odnos formalnog i neformalnog zatvorskog sistema važan je segment za razumijevanje često nefunkcionalne i neuspješne resocijalizacije osuđenih lica u velikim kazneno – popravnim ustanovama. Struktura i funkcionisanje neformalnog zatvorskog sistema ukazuje da unutar zatvora imamo sistem koji osuđenici prihvataju radi prevazilaženja brojnih deprivacija, ali i rejtinga i koristi koji pojedinci stiču kroz njega. Brojni kriminalci nastavljaju sa svojim kriminalnim radnjama i poslovima i u zatvoru, šireći kriminogenu inficiranost i na druge mlađe osuđenike željne boljeg rejtinga i položaja u zatvorskoj piramidi neformalnog sistema. Kroz neformalni zatvorski sistem mnogi stiču veliko kriminalno i zatvorsko iskustvo koje će im kasnije pomoći i biti prekretnica da izaberu kriminal kao svoju buduću profesiju (Macanović, 2013).

Neformalni zatvorski sistem je sistem koji uspješno funkcioniše unutar zatvorske zajednice i koji ima svoju formu i pravila ponašanja. Nasuprot formalnom sistemu koji je društveno – pravno formulisan neformalni nema svoju pisanu formu, ali ima jasno određena nepisana pravila ponašanja koje osuđenici unutar kazneno- popravnih ustanova prihvataju i pridržavaju se. Takav odnos im pruža prije svega sigurnost da neće biti maltretirana od ostalih grupa ili pojedinaca, ali im nudi i lakši način da prevaziđu brojne deprivacije unutar zatvora (Radovanović, 1992).

Ono što neformalni sistem čini specifičnim jeste zatvorenički kodeks i nepisana pravila koja osuđena lica moraju poštovati, a koja su uglavnom u suprotnosti sa pravilima i propisima formalnog sistema (Macanović, 2008). Pridržavanjem i poštovanjem tih pravila osuđena lica osiguravaju sebi zaštitu i lakše izdržavanje zatvorske kazne kada su u pitanju brojne deprivacije koje su prisutne u penalnim ustanovama. O odnosu formalnog i neformalnog sistema u kazneno – popravnim ustanovama na prostoru bivše Jugoslavije govorili su poznati domaći kriminolozi i penolozi (Bogojević, 1991; Bošković, 2000; Kosevski, 1976; Krstić, 2003;

Macanović, 2007, 2008, 2012, 2013; Radovanović, 1992; Šabani, 2002, 2003) ukazujući na karakteristike neformalnog zatvorskog sistema i način funkcionisanja zatvorenika unutar tog sistema.

Za psihološku atmosferu unutar zatvora važan je balans između formalnog i neformalnog sistema (Macanović, 2013). Formalni sistem je rigidan opterećen brojnim propisima i pravilima, nedostatkom adekvatnih uslova unutar same ustanove, kao i dovoljnog broja osoblja, ali i zbog sve većih prava osuđenih lica i stalnih kontrola i kritika od strane organizacija za ljudska prava. S druge strane neformalni sistem se zasniva na represiji i zastrašivanju, te pružanjem zaštite osuđenim licima od pojedinaca i grupa unutar kolektiva za određenu nadoknadu ili obavljanje određenih poslova i zadataka koji nisu u skladu sa kućnim redom ustanove. Neformalni sistem (Macanović, Nadarević, 2014) je zapravo rezultat nedostatka formalnog sistema.

Jezgro neformalnog sistema čine recidivisti. Recidivisti, iskusni kriminalci koji su to po profesiji, pripadnici su kriminalne subkulture, dok su pripadnici konvencionalne subkulture počinioci krvnih delikata, najčešće ubice. Njihovo krivično djelo snažno je uvrijedilo kolektivnu svijest ali bez obzira na to pripadaju konvencionalnoj subkulturi sa malim šansama da pristupe jednoj od ponuđenih subkultura. Zatvorska subkultura je proizvod koja se stvara u okolini zatvaranja (unutarnja okolina zatvora) koju karakterišu deprivacija i ograničenja slobode. Ova činjenica je ista za sve zatvorenike i stoga je obavezno za svakog od njih da održavaju ravnotežu. Prema Irwinu i Cresseyu, centralna vrijednost ove subkulture je utilitarizam u smislu kako podnijeti činjenicu zatvaranja i ograničenja (Šabani, 2002: 117).

U neformalnom zatvorskom sistemu postoji jasna hijerarhija čiju strukturu čine tri kategorije: robovi, šefovi i glavni vođa ili bos. Svako u ovoj strukturi ima svoju ulogu i zadatke. Takođe, i u samoj ustanovi tačno se znaju benifiti takvih položaja i mjesta u strukturi počev od pozdravljanja, „komfora“ i uređenosti spavaona, mjesta u restoranu za vrijeme objedovanja, radnih mjesta u kolektivu, pa do odjevanja i fizičkog izgleda. Robovi su uglavnom osuđenici koji se pridržavaju zatvoreničkog kodeksa i poštuju nepisana pravila zatvorskog sistema. Šefovi su viša kategorija zatvorenika ili osuđenih lica koji nadziru kolektive ili osuđeničke grupe. Svako ima svoju teritoriju (uglavnom spratove unutar zgrade ili veće osuđeničke kolektive) i niko se ne miješa, niti narušava poslove koji nadziru i obavljaju šefovi. Uglavnom se radi o mlađim licima, fizički dominantnijim ili recidivistima sa bogatim zatvorskim iskustvom kojeg ako nije

fizički dominantan uvijek prati jedan ili dva osuđenika. Šefovi se regrutuju iz kategorije robova i moraju zaslužiti to mjesto najčešće dokazivanjem u vidu prihvatanja krivice za druge i odlasku u samicu ili izolaciju, odanošću, ali i radom na „terenu“ da se što više preuzete robe proda u kolektivu koji nadzire (Macanović, 2011). Na vrhu zatvorske piramide se nalazi vođa ili bos koji upravlja neformalnim sistemom, nabavlja nedozvoljena sredstva, najčešće drogu i telefone, koje šefovi u svojim rejonima preprodaju. Većina zarade ide vođi ili bosu dok manji dio ide šefovima. Vođa je najčešće zatvorenik sa dugom kaznom, recidivista sa ugledom i poštovanjem među osuđenicima. Čovjek fizički spreman i beskrupulozan, sa bogatom kriminalnom karijerom. Uglavnom se radi o osobi koja je i na slobodi imala ugled u kriminalnom podzemlju (Macanović, 2007).

Vođu zapravo bira i postavlja formalni sistem radi obezbjeđivanja reda i discipline u većim zatvorima, gdje je zbog najčešće pretrpanosti zatvora i nedostatka zatvorskih policajaca bezbjedonosna atmosfera uvijek nestabilna, pa se rješenje traži upravo u neformalnom zatvorskom sistemu. Sve probleme unutar zatvora rješava vođa ili bos. Njemu se svi obraćaju za razne benifite i nabavke nedozvoljenih stvari. Prilikom biranja vođe (Radovanović, 1992) vodi se računa i o autoritetu koji ima u osuđeničkom kolektivu, da li će biti prihvaćen od drugih osuđenika, koliko je podoban za saradnju sa formalnim sistemom, te koliko njegovo kriminalno iskustvo i autoritet mogu biti od koristi za očuvanje mira u zatvoru. Kada je riječ o neformalnom zatvorskom sistemu osuđenici se regrutuju iz raznih društvenih slojeva i socijalnih grupa. Oni stoga predstavljaju jednu veoma heterogenu populaciju, heterogenu po mnogim svojstvima – po polu i starosti, socijalnom porijeklu i sastavu, obrazovanju i kulturnom nivou, demografskim karakteristikama, po svojoj etničkoj i religioznoj pripadnosti, po psihosocijalnim i psihološkim svojstvima i drugim elementima. Međusobno grupisanje zatvorenika u zatvoskim ustanovama je neplanirano, stvara se među osuđenicima zavisno od zatvorskih uslova života, režima ustanove i karaktera osuđeničke populacije. Riječ je o neformalnoj strukturi, koja je manje više stabilna i trajna (Gudelj, 2025: 152).

Operativni rad pripadnika službe obezbjeđenja na suzbijanju neformalnih grupa unutar kazneno – popravnih ustanova

Služna obezbjeđenja u kazneno – popravnim ustanovama u Republici Srpskoj ima širok dijapazon dejlovanja u opisu svojih aktivnosti počev od obezbjeđuje ustanovu, prostorije i radilišta u kojima lica lišena slobode borave i rade, stara se o održavanju unutrašnjeg reda u ustanovama i vrši druge poslove određene

zakonom i propisima donesenim na osnovu zakona. Karakter rada službe obezbjeđenja, pored navedenih zadataka, zavisi i od tipa ustanove, tako da se njen odnos prema osuđenima razlikuje u maloljetničkom zatvoru, poluotvorenom odjeljenju, zatvorenom odjeljenju ili ustanovi i u bolnici, gdje su smješteni oni kojima je izrečena mjera bezbjednosti obaveznog čuvanja i liječenja. Služba obezbjeđenja obuhvata spoljnje i unutrašnje obezbjeđenje kazneno- popravnih ustanova, sprovodničku i vatrogasnu službu.

Osnovni zadaci službe obezbjeđenja su da vodi računa o sigurnosti ustanove, sprečavanju nereda, nasilja i bjekstva osuđenika. U skladu sa uspješnim vršenjem ovih zadataka, svaka ustanova mora raspolagati sa određenim brojem stražarskog osoblja, koji varira od ustanove do ustanove, zavisno od njenog tipa, osuđeničke populacije i drugih okolnosti. Međutim, uspješno vršenje stražarske funkcije ne sastoji se samo u neposrednom prisustvu stražara, u njihovim ličnim opservacijama i zapažanjima. U okviru vršenja svoje funkcije, služba obezbjeđenja koristi i razne kontrolne tehnike. Među njima se spominje premještanje osuđenika iz jedne ustanove u drugu, odnosno jednog paviljona u drugi, stalno prebrojavanje i slične kontrolne mjere.

Mada sam termin služba obezbjeđenja asocira na korištenje sredstava prinude u njenom svakodnevnom radu, zakonskim aktima je takva mogućnost svedena na minimum i u strogo određenim uslovima, jer svaki akt fizičke prinude ili disciplinske kazne koja nije dozvoljena izaziva kod osuđenog i osuđeničkog javnog mnjenja mnogostruke negativne efekte, koji su direktna smetnja prevaspitanju. Ova služba ne smije djelovati kao represivni servis, nego mora služiti ciljevima tretmana i prevaspitanja, odnosno mora biti u funkciji prevaspitanja osuđenika. To je zahtjev modernog kaznenog sistema, koji nalazi svoju racionalizaciju u resocijalizaciji osuđenika kao osnovnom cilju kažnjavanja i izvršenju krivičnih sankcija (Macanović, 2011).

Postojanje neformalnog sistema u kazneno-popravnim ustanovama je neminovno i nužno. Povratnici, odnosno recidivisti često formiraju manje neformalne grupe unutar zavoda koje se bave reketiranjem, preprodajom nedozvoljenih stvari, prodajom opojnih sredstava, mobilnih telefona i slično. Do informacija o materijalnom stanju zatvorenika članovi grupe veoma brzo dolaze, koristeći razne izvore (poznanike,nmedije). Prikupljene informacije koriste za ucjene i maltretiranje. Da bi postali član neformalne grupe mlađi zatvorenici preuzimaju na sebe odgovornost za počinjeni prekršaj od strane ,,visoko pozicioniranih". Cinkarenje i saradnja sa službenim licima može biti

veoma opasna po zatvorenike, ako budu otkriveni od strane neformalne grupe. Takva lica doživljavaju neprijatne situacije, prijetnje kako njemu tako i članovima njegove porodice (Macanović, Nadarević, 2014).

Kada je u pitanju neformalni zatvorski sistem služba obezbjeđenja sprovodi operativni rad i stalni nadzor nad svim licima koji su „identifikovani" od strane službe kao vođe neformalne grupe unutar zatvora. Taj rad se sprovodi neprekidno i u skladu sa pravilnicima službe, kao i drugim normativnim aktima kada je u pitanju operativni rad unutar kazneno – popravnog zavoda. Često su takve aktivnosti iz ugla zatvorenika neprimjetne upravo zbog pažljivog i profesionalnog prikupljanja svih operativnih podataka i radnji o njihovom kretanju, vrbovanju drugih zatvorenika, reketiranju, preprodaji nedozvoljenih predmeta (droge, mobilnih telefona i sl.), kontaktiranju pojedinaca ili kriminalnih grupa koji se nalaze van zatvora. Takav operativni rad zahtjeva potpunu profesionalnost pripadnika službe obezbjeđenja, kao i stalnu saradnju sa pripadnicima MUP Republike Srpske. U nekim slučajevima pojedini zatvorenici pokušavaju i kada dođu na izdržavanje zatvorske kazne da i dalje nastave da vode svoje kriminalne poslove i grupe što služba obezbjeđenja u saradnji sa drugim policijskim i istražnim organima efikasno neutrališe i u skladu sa disciplinskim mjerama sankcioniše i izoluje takva lica u posebna odjeljenja sa pojačanim nadzorom i programom postupanja.

Neformalne grupe koje djeluju u većim kazneno - popravnim ustanovama moraju biti pod stalnim nadzorom zatvorskih policajaca. Često se koriste i tehnička sredstva poput video nadzora kojima pripadnici službe obejzbjeđenja kontrolišu sva kretanja sumnjivih zatvorenika unutar ustanove. Neformalni zatvorski sistem ima svoj kodeks ponašanja, tj. nepisana zatvorska pravila kojih se pridržavaju, a koja su u suprotnosti sa pravilima i kućnim redom formalnog zatvorskog sistema.

Operativni rad službe obezbjeđenja u velikoj mjeri zavisi i od saradnje sa drugim službama koje funkcionišu unutar zatvora, prije svega sa službom za tretman. Svakodnevna razmjena informacija sa vaspitačima, kontrola i nadzor svih sumnjivih zatvorenika i radnji važne su aktivnosti za održavanje reda i discipline u kazneno – popravnoj ustanovi. Neke nedozvoljene radnje se sprečavaju momentalno nakon dobijanja informacije o nelegalnom djelovanju i aktivnosti neformalne grupe, dok se za neke radnje ne djeluje direktno zbog šireg konteksta i otkrivanja šire grupe koje učestvuje u nelegalnim aktivnostim kako unutar, tako i van zatvora, a na osnovu validne procjene i saradnje sa drugim policijskim i istražnim organima.

Činjenica da prilikom sprovođenja istražnih radnji i privođenja zatvorenika koja remete kućni red ustanove dolazi do pružanja pasivnog i aktivnog otpora ukazuje na potrebu stalnog stručnog usavršavanja i fizičke spremnosti svih pripadnika ove službe radi što efikasnijeg djelovanja i izvršenja postavljenih zadataka. Sve ovo ukazuje na složenost operativnog rada službe obezbjeđenja kada je u pitanju sprečavanje nedozovljenih radnji neformalnih grupa koje funkcionišu unutar zatvorske zajednice.

Ipak kada su u pitanju kazneno – popravne ustanove na prostoru Republike Srpske i podaci da u zadnjih petnaest godina nije bilo pobuna, da je broj disciplinskih mjera vezanih za prodaju narkotika i nasilja unutar zatvora u stalnom opadanju, kao i da je tehnička opremljenost svih ustanova na zavidnom nivou, te upotreba specijalno dresiranih pasa za vanredne situacije, kao i specijalne pokazne vježbe pripadnika službe obezbjeđenja sa najelitnijim jedinicama MUP Republike Srpske u cilju odvraćanja potencijalnih nereda u zatvorima dovoljno govori o uspješnom djelovanju ove službe, kada je u pitanju cjelokupni sistem izvršenja krivičnih sankcija u Republici Srpskoj i bezbjednost u njima.

Zaključak:

Način funkcionisanja neformalnog zatvorskog sistema o kojem smo u radu pisali i danas je prisutan u većini penalnih ustanova na prostoru bivše Jugoslavije posebno onih sa velikim brojem osuđenika. Recidivisti su najčešće predvodnici neformalnih grupa koje funkcionišu unutar zatvorske zajednice. Glavna obilježja ovog neformalnog zatvorskog sistema su zatvorenički kodeks i žargon. Nasilje je glavno sredstvo među zatvorenicima kojim se pokazuje moć i hijerahija u zatvorskoj subkulturi. U takvim okolnostima gdje većina recidivista kriminal posmatra kao profesiju, a zatvorsko okruženje kao prirodnu sredinu gdje najbolje funkcionišu javljaju se aktivnosti i radnje koje nisu u skladu sa kućnim redom i koje često isti remete i narušavaju. Formalni sistem, prije svega služba obezbjeđenja kroz svakodnevne aktivnosti i operativne radnje kontrolišu i nadziru neformalne grupe, a sve u cilju sprečavanja i suzbijanja njihovog aktivnog djelovanja. Takve radnje zahtjevaju stručnu osposobljenost svih pripadnika službe obezbjeđenja. Upravo ove složene radnje i dinamičan proces kontrole i nadziranja zatvorenika koji se odvija neprekidno zahtjeva visok stepen profesionalnosti i stručnosti u svakodnevnom obavljanu dužnosti pripadnika ove službe.

Literatura:

1. Bogojević, S. (1991). Psihološka atmosfera zatvora.Zenica: KPZ Zenica.
2. Bošković, M. (2000). Osnovi penologije. Novi sad: Univerzitet u Novom Sadu.
3. Clemmer, D. (1950). Observations on imprisonment as a source of criminality. Journal of Criminal Law and Criminology (1931–1951), 41(3), 311.
4. Fong, R.S., Vogel, R.E. & Buentello, S. (1992). Prison gang dynamics: A look inside the Texas Department of Corrections. In P.J. Benekos & A.V. Merlo (Eds.), Corrections: Dilemmas and directions. Cincin-prison culture: Prison gangs and the case of the "Pepsi generation." Social Problems, 40, 398–409.
5. Gudelj, N. (2025). Bezbjednost u penalnim ustanovama. U Zborniku: (ur. Nebojša Macanović) Devijacije u društvu. Naučni skup: Nauka i društvo. str. 144 – 155. Banja Luka: Centar modernih znanja.
6. Kosevski, M. (1976). Psihosocijalna analiza zatvorske situacije – problem kriminalizacije osuđenih. Penologija. br. 1, str. 21 - 38.
7. Krstić, Ž. (2003). Zatvorsko duplo dno. Sociologija. br. 3, str. 223 – 240.
8. Liebling, A., & Maruna, S. (2005) Introduction: the effects of imprisonment revisited. In: Liebling, A., & Maruna, s. (eds.) The effects of imprisonment, pp. 1-33. London and New York: Routledge.
9. Macanović, N. (2007). Odnos formalnog i neformalnog sistema u kazneno – popravnim ustanovama. Temida broj 4. str. 57 – 61. Beograd: Viktimološko društvo Srbije.
10. Macanović, N. (2008). Uticaj zatvoreničkog kodeksa na uspješnost resocijalizacije osuđenih lica. Naša škola broj 1-2. str. 69 – 86. Banja Luka: Društvo pedagoga Republike Srpske.
11. Macanović, N. (2011). Resocijalizacija osuđenih lica. Banja Luka: IK Besjeda.
12. Macanović, N. (2012). Funkcionisanje zatvora i resocijalizacija osuđenih lica. Defendologija br.31. str. 33–43. Banja Luka. Defendologija - Centar za bezbjedonosna, sociološka i kriminološka istraživanja.
13. Macanović, N. (2013). Psihološka atmosfera u penalnim ustanovama. Radovi k.2, br. 15. str. 291 – 302. Pale: Filozofski fakultet.
14. Macanović, N., Nadarević, D. (2014). Penološka andragogija. Banja Luka: Evropski defendologija centar.
15. Pavićević, O., Ilijić, LJ., Batrićević, A. (2024). Moralna i socijalna klima u zatvorima. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
16. Radovanović, D. (1992). Čovek i zatvor: Studija integrisanosti u zatvorenički društveni sistem. Beograd: Prometej.
17. Skarbek, D. (2012). Prison gangs, norms, and organisations. Journal of Economic Behavior & Organisation, 82(1), 96–109.
18. Skarbek, D. (2014). The Social Order of the Underworld: How Prison Gangs Govern the American Penal System. Oxford University Press, Oxford

19. Šabani , A. (2003). Zatvorske pobune i društvena nesigurnost. Kriminalističke teme. časopis za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, II(3-4), 176- 183.
20. Šabani, A. (2002). Paradigma zajednice u društvu: zatvorenička zajednica. Kriminalističke teme: časopis za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije II(1-2), 113-128.

OPERATIONAL WORK OF THE SECURITY SERVICE ON PREVENTING THE ACTIVITIES OF INFORMAL CRIMINAL GROUPS IN PENALTIES

Radenko Vujasin, MA
Deputy Director of the Banja Luka Penitentiary

Abstract: *The prison system is a system of institutions in which prison sentences are served and is established by law. This system includes a system of several types of prison institutions that are divided according to different criteria. Within each prison, a formal system of execution of prison sentences regulated by legal regulations is implemented. This formal system is called the prison sentence execution system. The prison system in the narrow sense and the formal system of execution of prison sentences together make up the prison system of a country. In contrast to the formal system that is socially and legally formulated, the informal one does not have its own written form, but has clearly defined unwritten rules of conduct that convicts within penal institutions accept and adhere to. The informal system is a specific subculture in the prison community that often disrupts the functioning of the formal system, which is why the security service carries out inappropriate supervision and control of high-risk convicts in order to act promptly and prevent violations of the prescribed house rules of the institution. Such operational actions require a high level of expertise and professionalism. The aim of this paper is to point out the importance of the security service and their role in the organization and functioning of penal and correctional institutions. In this paper, we will discuss the functioning of the informal prison system, as well as the way the security service operates in suppressing and preventing illegal actions and activities within the prison.*

Keywords: *formal and informal prison system, operational actions, convicted person, security service, penal and correctional institutions, violence*

UPUTSTVO AUTORIMA

Redakcija Zbornika recenzirat će sve prispjele radove. Radovi koji dobiju pozitivnu recenziju biće objavljeni u Zborniku radova. Autor prilikom pisanja i dostavljanja rada treba da poštuje sljedeće standarde:

- Rad treba da bude pisan u sistemu Microsoft Word, nikako u sistemu PDF, zbog tehničkog uređenja publikacije.
- Obim rada treba da bude do 10 stranica ili 20 000 znakova.
- Rad kucati fontom Times New Roman (TNR), veličina fonta je 11 tačaka, prored 1 poravnanje na obje strane.
- Ime i prezime autora, naučno ili stručno zvanje, pisati ispod naslova na početku reda. U sljedećem redu pisati instituciju u kojoj autor radi. U fusnoti pisati adresu (e-mail)
- Naslov rada pisati velikim slovima font 12 tačaka, boldirano i centrirano.
- Rad treba da ima naslov, apstrakt na jednom od jezika bivših republika SFR Jugoslavije i na engleskom jeziku, ključne riječi, glavni tekst. Stranice bi trebalo numerisati.
- Sažetak se nalazi na početku rada, a iza toga na engleskom jeziku (ili obrnuto ukoliko je tekst rada na engleskom jeziku). Sažetak sadrži cilj rada, osnovne rezultate i zaključke. Sažetak treba da bude veličine jednog pasusa do 300 riječi, font TNR, 11 tačaka, italic.
- Ključne riječi navode se iza sažetka, može ih biti do pet, font TNR, 11, italic.
- Glavni tekst rada treba da ima dijelove sa podnaslovima (ne bi ih trebalo numerisati). Istraživački rad treba da sadrži uvod sa isticanjem problema, primijenjenu metodu, izlaganje postignutih rezultata, diskusiju, zaključna razmatranja, literaturu.
- Na kraju rada treba navesti popis upotrebljene literature prilikom izrade rada. Bibliografska jedinica treba da sadrži prezime i ime autora, godinu izdanja, naslov publikacije (kurzivom), mjesto izdanja, ime izdavača. Navođenje poglavlja u knjizi, članka u časopisu i web dokumenta ostvariti prema uobičajenim APA standardima.
- Pri citiranju treba poštovati APA standarde citiranja.
- Radovi će biti štampani u crno-bijeloj tehnici i zato su ilustracije u boji suvišne. Slike i tabele treba da budu razumljive, da imaju numeraciju i legende. Suvišno je prezentovati podatke i tabelarno i grafički. Fusnote i skraćenice u radu trebalo bi izbjegavati.
- Rad treba biti lektorisan.
- Radovi koji ne budu pripremani prema uputstvu neće biti prihvaćeni.

Radove dostaviti na e-mail: centarmodernihznanja@gmail.com